

Frazeologiya Tilning Ajralmas Qismi*Abdullayev Azizbek Suxrob o'g'li**Harbiy ta'lim fakulteti talabasi, Buxoro Davlat Universiteti O'zbekiston, Buxoro shahri**Zaripova Rano Ibodullaevna**(PhD) of Bukhara State University in Foreign Languages faculty, Uzbekistan, Bukhara*

Аннотация: Ushbu maqola tilshunoslik va uning frazeologiyadagi rolini ochib beradi, og'zaki nutqni bo'yash qobiliyati.

Kalit so'zlar: Frazeologiya, kitob va adabiy nutq, metaforik, aforizm

Frazeologiya - yosh fan, u o'n yoshda. Ammo yillar davomida ko'plab savollar hal qilindi, katta materiallar o'rganildi, ammo barcha sirlar ochiq emas. Frazeologiya oldida turgan vazifalar hali juda katta. Uning rivojlanishi akademik V. V. Vinogradovning asarlari bilan bog'liq bo'lib, u birinchi marta rus tilining frazeologik inqiloblarini aniqladi.

Ba'zan kerakli nutq effektiga erishish uchun aniq va majoziy so'zlarni tanlash qiyin. Frazeologik birliklar ironiya, masxara, xafagarchilik, sevgi - barcha insoniy his-tuyg'ularni aniqroq va hissiyotlarga etkazishga yordam beradi. Ular o'z fikrlarini yanada yorqinroq ifoda etish va uni suhbatdoshga etkazish imkoniyatini beradi.

Metodologiya

Ko'pincha kundalik nutqda frazeologik birliklardan foydalanib, biz buni sezmaymiz, frazeologiya bilan qanday qilib jumla qilishni o'ylamaymiz - faqat uni avtomatik ravishda talaffuz qilamiz, chunki qanotli ifodalar bolalikdan har bir kishiga tanish va tanish. Ularning ko'pchiligi bizga afsonalar va ertaklardan, boshqa tillardan va davrlardan kelgan. Rus tilida frazeologik birliklar nutqning ifodasi, uning tasviri, yorqinligi va aniqligi uchun xizmat qiladi. Bunday kombinatsiyalardan foydalanib, biz hikoyamizga hissiylik, aforizm va hatto metaforiklikni beramiz.

Frazeologizmlar kelib chiqishi va foydalanish an'anasi nuqtai nazaridan guruhlariga bo'linishi mumkin:

- kundalik nutqdan iboralar: tishlarni gapirish, boshini yo'qotish, elakdagi mo " jizalar, baliq va baliq saratoni, ko'ylakda tug'ilgan;
- argo-dan foydalanishning professional sohalaridan ifodalar: o'lik, yashil ko'cha-temir yo'lchilarning so'zlaridan foydalanish; axlat ishi, tugunsiz, to'xtovsiz-duradgorlar nutqidan; ko'zoynakni arting , bit xaritasi-argo qimorlari;
- kitob va adabiy nutqdan ifodalar:

a) ilmiy foydalanish shartlari va tezligi: tortishish markazi, zanjir reaksiyasi, eĝimli tekislik bo'ylab siljiydi, oq issiqlikka olib keladi;

b) badiiy asarlar va jurnalistikaning ifodalari: "a larchik oddiygina ochildi" (I. Krylov); "tuyg'u bilan, albatta, tartibga solish bilan" (A. Griboedov); "tirik murdani" (L. Tolstoy); "bu kerosin kabi hidlaydi" (M. Koltsov).

Munozara

Frazeologik birliklar bir so'z sifatida butunlay nutqda takrorlanadi, shuning uchun semantik jihatdan ular bir so'zga tenglashadi:

- xabardor bo'ling-xabar bering;
- yurakni qattiq ushlab turish-istaksiz;
- qalbni shamollash uchun.

Rus tili frazeologik birliklarga juda boy. Frazeologik ifodalarga ko'ra, ko'pchilik olimlar yozuvchilar, olimlar, jamoat arboblarning maqollari, so'zlari, aniq va yorqin ifodalarni o'z ichiga oladi. Ulardan ba'zilari majoziy ma'noda ishlatiladi, boshqalari esa to'g'ridan - to'g'ri ma'noda ishlatiladi. Frazeologik birliklar bizning nutqimizni yanada jonli va mazmunli qiladi va shuning uchun adabiy tilda keng qo'llaniladi. Frazeologik birliklarning aksariyati rus tilining chuqur mashhur, o'ziga xos xususiyatini aks ettiradi. Frazeologik aylanishlarning katta qismi so'zlashuv uslubiga tegishli bo'lib, ko'pincha aniq rangga ega. Ko'pgina frazeologik birliklar kitob uslubiga xosdir va tantanavorlik, rasmiyatchilik, ba'zan ironiya, hazillarning soyalari bilan tavsiflanishi mumkin. Nutqni yorqin, majoziy va ba'zan qulay qilish uchun inson qanotli so'zlar va iboralarni ishlatadi. Bu til bilimi, uning tarixi, nutq qobiliyatidan foydalanish qobiliyati haqida gapiradi, uning o'ziga xosligini, individualligini ta'kidlaydi. Frazeologik birliklar mavjud bo'lgan odamning nutqi yanada yorqin, hissiy, suhbatdoshning xarakterini ochib beradi, tinglovchilarni jalb qiladi, muloqotni yanada qiziqarli va jonli qiladi.

Natija

Frazeologik birliklar hissiy ifoda bilan tavsiflanadi. Ular nafaqat haqiqat hodisalarini chaqiribgina qolmay, balki spikerning ushbu hodisaga munosabatini ham etkazishadi. Frazeologik birliklarning hissiyligi va tasavvurlari har doim ma'ruzachilar tomonidan sezilmaydi, lekin so'zlar va iboralar bilan frazeologik birliklarni taqqoslash ularning his-tuyg'ulari va tasavvurlarini jonlantiradi.

Aytaylik, qiz yig'lab yubordi. Bu odatda eshitiladi. Va agar u beluga kabi qichqirganini tasavvur qilsak, darhol xafa bo'lgan rasmni ko'rasiz.

Shunday qilib, biz frazeologik birliklar bizning tilimizni yanada jonli va mazmunli qilishiga ishonch hosil qildik.

Xulosa

Nutqni yorqin, majoziy va ba'zan qulay qilish uchun inson qanotli so'zlar va iboralarni ishlatadi. Bu til bilimi, uning tarixi, nutq qobiliyatidan foydalanish qobiliyati haqida gapiradi, uning o'ziga xosligini, individualligini ta'kidlaydi. Frazeologik birliklar mavjud bo'lgan odamning nutqi yanada yorqin, hissiy, suhbatdoshning xarakterini ochib beradi, tinglovchilarni jalb qiladi, muloqotni yanada qiziqarli va jonli qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Шайхисламов, Н. (2020). ТРУДНОСТИ СИНТАКСИЧЕСКОГО АНАЛИЗА: ЗАГАДКИ ИНФИНИТИВА. *Academic research in educational sciences*, (3).
2. Shayxislamov, N. (2020). So'z urg'usining o'zbek va ingliz tillaridagi farqlash vazifasining qisqacha tavsifi. O'zbekistonda innovatsion ilmiy tadqiqotlar va metodlar, 13-14.
3. Shayxislamov, N. (2020). Когнитив тилшуносликда концепт: "Тўй" концепти ва унинг универсал табиати. O'zbekistonda innovatsion ilmiy tadqiqotlar va metodlar, 54-60.
4. Shayxislamov, N. HOZIRGI ZAMON TILSHUNOSLIGIDA TIL VA MADANIYATNING TALQINI. *Scientific Progress*, 1(1), 59-70.
5. Shaykhislamov, N. (2020). In the Field of Modern Linguistics-Linguoculturology. *Мировая наука*, (8), 33-36.
6. Шайхисламов, Н. (2020). Ўқувчиларнинг нутқий компетенцияларни ривожлантиришда нутқнинг илмий-назарий изоҳи. *Science and Education*, 1(5).
7. Shayxislamov, N. (2020). Problems of sociolinguistics: status of the language. O'zbekistonda ilm-fan va ta'lim, 3, 279-281.
8. Shaykhislamov, N. (2020). Cognitive Linguistics, the Symbolic and Interactive Functions of Language. *Образование и наука в XXI веке*, 1(6), 390-393.
9. Шайхисламов, Н. (2020). Зооним компонентли метафораларнинг антропоцентрик тадқиқ этишда гендер жиҳатлар. *Образование и наука в XXI веке*, 1(6), 304-309.
10. Shayxislamov, N. (2020). Ona tili fanini o'qitishda zamonaviy pedagogic texnologiyalardan foydalanish. O'zbekistonda ilm-fan va ta'lim masalalari: muammo va yechimlar, (3), 71-73.
11. Shayxislamov, N. (2020). Nutqning paralingvistik va ekstralingvistik vositalari. Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар, 36-37.
12. Shayxislamov, N. Z. O. G. L., & Shofqorov, A. M. (2020). RASMIY Hujjatlar matnining leksik xususiyatlari va ularning tarjimada berilishi. *Science and Education*, 1(Special Issue 3).
13. Shofqorov, A. M., Shayxislamov, N. Z. O. G. L., & Alimova, E. B. (2020). O'ZBEK VA INGLIZ TILIDAGI MAQOLLARDA "DO 'STLIK" KONSEPTI IFODALANISHI. *Science and Education*, 1(Special Issue 3).
14. Шайхисламов, Н. (2020). Синтаксисни морфология билан интегратив ўргатиш. Нутқ маданияти ва ўзбек тилшунослигининг долзарб муаммолари, 383-385.
15. Shayxislamov, N. Z. O. G. L. (2020). TIL KORPUSI YARATISHNING UMUMIY TAMOIYILLARI XUSUSIDA. *Science and Education*, 1(Special Issue 3).
16. Шукурова, М. А. (2020). СВЯЗЬ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КУЛЬТУРОЙ РУССКОГО И УЗБЕКСКОГО НАРОДОВ. *Science and Education*, 1(Special Issue 3), 204-211.
17. Жабборова, О. М., & Бозоров, Н. Н. (2020). У ИТИШНИНГ КЛАСТЕР УСУЛИ. *Academic Research in Educational Sciences*, 1(4), 373-377.
18. Qurbonova, M. (2020). Methods for improvement of training competitions for classifications leading on the organization of independent works. *Экономика и социум*, (6), 240-244.
19. Курбонова, М. Ф. (2020). Ёшларда креатив тафаккурни шакллантиришнинг педагогик асослари. *Халқ таълими*, 3.
20. Абдураимовна, Ш. М. (2019). Вопросы изучения фразеологических единиц в современной русской прозе. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 105-108.
21. Zaripova R. I.